

Красюк Тетяна Василівна
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри трудового права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ РОЗПОДІЛУ ТА ОБЛІКУ РОБОЧОГО ЧАСУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Після прийняття Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. № 1556-VII з'явилися нові підходи до розподілу та обліку робочого часу науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів. Вони пов'язані перш за все із тим, що українським вишам надана самостійність і незалежність у прийнятті рішень стосовно організації освітнього процесу, наукових досліджень, добору і розстановки кадрів, а також із втратою чинності окремих нормативно-правових актів.

Стаття 56 цього Закону визначає, що робочий час науково-педагогічних працівників становить 36 годин на тиждень (скорочена тривалість робочого часу) і включає виконання ними навчальної, методичної, наукової, організаційної роботи та інших трудових обов'язків, тобто в законодавстві конкретно встановлено скорочену тривалість робочого часу для цих працівників.

Ця стаття також вказує на те, що максимальне навчальне навантаження на одну ставку науково-педагогічного працівника не може перевищувати 600 годин на навчальний рік. Таким чином, законодавець чітко передбачає в годинах обсяг виконання науково-педагогічним працівником навчальної роботи, яка пов'язана з аудиторним навантаженням.

Законом України «Про вищу освіту» закріплено, що норми часу навчальної роботи у вищих навчальних закладах державної та комунальної форми власності (крім вищих навчальних закладів, що мають статус національного або дослідницького) визначаються центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки за погодженням із заінтересованими державними органами. Норми часу методичної, наукової, організаційної роботи визначаються вищим навчальним закладом. Це означає, що національні університети можуть самостійно встановлювати власні норми часу для виконання усіх видів роботи, залишаючи за МОН лише визначення рекомендованого переліку видів робіт.

Загальна тривалість робочого часу науково-педагогічних працівників на навчальний рік була визначена у «Положенні про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» (далі – Положення), затвердженому наказом Міністерства освіти України від 2 червня 1993 р., яке сьогодні втратило чинність. Нове Положення наразі не затверджено, але Міністерство освіти і науки України у своєму листі від 13 березня 2015 р. № 1/9-126 надало роз'яснення і рекомендації щодо реалізації наказу Міністерства освіти і науки від 26 січня 2015 року № 47 «Про особливості формування навчальних планів на 2015/2016 навчальний рік» та окремих норм Закону України «Про вищу освіту». У цьому листі рекомендовано до початку планування освітнього процесу на 2015/2016 навчальний рік вищим навчальним закладам розробити, затвердити і оприлюднити власне Положення про організацію освітнього процесу. У вищезгаданому листі звернено увагу керівників вищих навчальних закладів на необхідність дотримання вимог наказу Міністерства освіти і науки України від 7 серпня 2002 р. № 450 «Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків основних видів методичної, наукової й організаційної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів». До навчального навантаження викладачів, згідно з Законом України «Про вищу освіту», крім навчальних занять зараховуються керівництво курсовими й кваліфікаційними роботами, практиками, керівництво аспірантами, передекзаменаційні консультації, проведення вступного і підсумкового контролю у всіх формах, інша робота науково-педагогічних працівників, спрямована на забезпечення освітнього процесу згідно з чинними навчальними планами і програмами. Уявляється неможливим допустити, щоб навчальне навантаження складалося виключно із аудиторних занять.

При визначенні індивідуальних планів роботи науково-педагогічних працівників завідувач кафедри повинен враховувати особливості кожного виду роботи і забезпечувати оптимальне використання творчого потенціалу кожного науково-педагогічного працівника. Наприклад, якщо викладач готує матеріали для читання лекції з нової дисципліни або виконує значний обсяг наукової роботи, то йому доцільно зменшити обсяг навчального навантаження.

Проаналізувавши декілька Положень про організацію освітнього процесу провідних українських вузів, можна зробити висновок, що в розділах, присвячених робочому часу науково-педагогічних працівників, зафіксована тривалість робочого часу викладача з повним виконанням обов'язків становить 1548 годин на навчальний рік при середній тижневій тривалості 36 годин. Така ж норма часу була встановлена і тоді, коли навчальне навантаження складало 900 годин на навчальний рік. Внаслідок зменшення максимального навантаження на одну ставку науково-педагогічного працівника до 600 годин виникла необхідність перерозподілу годин для виконання методичної, наукової й організаційної роботи. Виходячи із загального числа тривалості робочого часу, на перелічені види діяльності науково-педагогічний працівник тепер повинен витратити 948 годин.

Розглянувши окремі Положення про організацію освітнього процесу можна зазначити, що підхід до розподілу навчального навантаження майже в усіх вищих навчальних закладах однаковий, тобто максимальне навчальне навантаження на одну ставку науково-педагогічного працівника не може перевищувати 600 годин на навчальний рік. При цьому в деяких ВНЗ ця норма детально уточнюється. Наприклад у Положенні про організацію освітнього процесу Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» вказано, що лекційне навантаження викладача не повинно перевищувати 250 годин на навчальний рік, а кількість навчальних дисциплін – 4 (чотирьох). Мінімальне навчальне навантаження викладача встановлює кафедра, але воно не повинно бути менше 240 годин на навчальний рік. Що стосується розподілу при плануванні інших видів роботи науково-педагогічних працівників, то в кожному вузі це питання вирішується по-різному. Одні вищі навчальні заклади пропонують розраховувати методичну, наукову й організаційну роботу у певних відсотках, інші вказують на конкретні норми часу для виконання тієї чи іншої роботи. Наприклад, Сумський Національний аграрний університет взагалі встановив для виконання наукової і методичної роботи 400 годин на рік, а для організаційної 148 годин.

На практиці виникає проблема яким чином обчислити обсяг методичної, наукової й організаційної роботи, зважаючи на те, що облік робочого часу науково-педагогічного працівника підлягає чіткій регламентації тільки під час проведення лекції, практичного чи семінарського заняття, іспиту, заліку. Тривалість інших видів роботи конкретно обчислити достатньо складно. Наприклад, підготовка наукової статті або тез доповідей на конференцію у кожного науково-педагогічного працівника може займати різну кількість часу. Необхідно враховувати, що процес наукового пошуку у кожного викладача триває по-різному. Не можна, наприклад, чітко визначити в годинах наукову роботу зі студентами при підготовці ними наукових статей, кожен потребує уваги і різної затрати робочого часу, враховуючи їх індивідуальні потреби в допомозі викладача. Неможливо встановити чітку кількість годин для підготовки текстів лекцій, робочих програм, авторських курсів, електронних навчальних курсів, запису відео лекцій, тощо. При цьому слід враховувати специфіку робочого часу науково-педагогічного працівника, яка полягає в тому, що частина його робочого часу протягом робочого дня пов'язана з виконанням роботи за межами робочого місця. У зв'язку із цим неможливо застосовувати щоденний облік робочого часу, оскільки тривалість робочого дня у зазначеної категорії працівників може бути різною, так само, як і кількість відпрацьованих годин кожний день протягом тижня. Таким чином, на один і той самий вид виконуваної роботи, крім навчальної, кожний викладач витрачає різну кількість робочого часу. З приводу цього можна зробити висновок, що практично неможливо точно в конкретних годинах обчислити види методичної, наукової і організаційної роботи. Це призведе до приписування годин. Вважаємо що, вищі навчальні заклади в Положенні про організацію освітнього процесу, встановлюючи норми робочого часу при плануванні методичної, наукової і організаційної

роботи, можуть вказувати лише на приблизні (мінімальні або максимальні) години, що виділяється на окремий вид такої роботи.